

Svensk-Lettiska Föreningen Nr 4 (54) 2010, Oktober

Ordförande: Martin Ancons, tel 070-292 94 80, e-post: martin@envengi.com
Redaktion: Conny Mörke, Bäverbäcksgård 15, 1 tr, 124 62 Bandhagen
tel 073- 581 77 15, e-post: conny.morke@telia.com
Postgiro: 94 86 93-7, medlemsavgift 150 kr
Hemsida: www.svensklettiska.se

Välkomna till medlemsmöte den 13 oktober!

Svenska fotspår i Baltikum, Lars Hjeltman berättar.

Lars arbetade som ingenjöröfficer i Lettland, Litauen och Estland i ca 2,5 år. Arbetet bestod i att utbilda baltiska ingenjöröfficerare i användning och vård av svensk donerad militär materiel.

Via bilder och berättelser får vi ta del av detta arbete med överkopplingar till tidigare historiska svenska militära besök i de tre länderna.

Ni som ännu inte hämtat förra årets julbok *Som ekens rot till vatten* av Knuts Skujenieks kan göra det på medlemsmötet.

Alla hjärtligt välkomna!

Tid 13 oktober, kl 18.00
Plats. Wallingatan 34, 5 tr

Styrelsen

Kort om det lettiska parlamentsvalet lördagen den 2 oktober 2010.

Trots det ekonomiska stålbadet som de lettiska folket har fått uthärda och fortfarande får stå ut med har den nuvarande regeringskoalitionen med Valdis Dombrovskis som premiärminister, som har stort förtroende hos folk, fått majoritet i parlamentsvalet. Den har fått ca 56 procent av rösterna, vilket innebär 63 av 100 mandat.

Valdeltagandet var drygt 62%, vilket är bättre än förra parlamentsvalet men sämre än åren dessförinnan. I Stockholm, på Lettlands Ambassad, röstade inte mindre än drygt 650 personer, inklusive poströsterna. Rösterna räknades på plats och det visade sig då att drygt 55% hade röstat för Enheten och ca 11% vardera för de övriga partierna i regeringskoalitionen: De grönas och böndernas förbund och Fosterland och frihet/Allt för Lettland. Harmonicentret (med betydande ryska inslag), som hade spått stora framgångar i valet, hade också fått ca 11% av rösterna.

Svensk-Lettiska föreningens styrelse turades om att servera kaffe till alla valdeltagarna under hela lördagen samt rågbrödsmörgåsar. Valdis Pavulans hade bakat brödet enligt ett urgammalt lettiskt recept. När Lettlands TV kom fick Mudite Hoogland-Krasts, Valdis Pavulans och Diana Krumins Engstedt göra korta uttalanden som sändes i Panorama i Riga samma kväll där det också påpekades vilken gästfri och trevlig atmosfär som var rådande på Ambassaden denna allvarstygda dag. "Det är ju en riktig fest här" hördes någon ropa.

Baltikumdagen den 11 september i Vårsta, Grödinge.

Det finns ett lettiskt talesätt som lyder "Det regnar som i midsommartid". På Baltikumdagens morgon var talesättet verkligen tillämpligt: regnet stod som spön i backen. Men, när folk vid lunchtid började samlas hade vädret vett att bättra sig och flertalet medverkande kunde parkera sig utomhus vid sina bord och mingla med besökarna.

Baltikumdagens primus motor Lars Hjeltman talade, Svensk-Lettiska föreningens ordförande Martin Ancons talade och Estlands ambassadör Alar Streimann öppnade. De två andra baltländernas ambassadörer - lettiskan Maija Manika och litauern Renigius Montuzas - hedrade också dagen med sin närvaro till allas stora glädje och båda höll anföranden där de uttryckte sin förtjusning och tillfredsställelse över ländernas goda samarbete.

Vad kunde man då se på Baltikumdagen? Mudite Hoogland-Krasts basade över ett välfyllt lotteribord med bl a mörka rågbrödslimpor bakade av Valdis Pavulans. Den mannen är outtröttlig när

det gäller lettiska mattraditioner.

Litauiska matvaror dukades upp i mängd av firma Litauiska delikatesser, Solna. Den litauiska danstruppen Baltija i sina granna folkdräkter stod för glada, käcka dansinslag. Deras entusiasm och dansglädje var så stor att de fortsatte att dansa av bara farten på ången nere vid sjön, efter sitt program.

Inne i stugvärmerna fanns de välkända estniska konsthandverkarna, alla i underbart vackra dräkter: Marja Jaanivald, Milja Pärtma, Liina Falkenberg, Anne Callius och Ragne Marana. Där fanns också ett estniskt bokbord. Ett lettiskt bokbord fanns ute i det fria som Maija Grinbergs basade över liksom ett estniskt bord med handgjorda leksaker.

Man kunde också få se den estniska filmen *The sisters of the golf of Finland*, en gripande berättelse om den estnisk/finska motsvarigheten till den svenska lottarörelsen.

I år hade programmet utökats med muntrationer för barn tack vare besök från Palanga Vladas Jurgutis Basic School's Drama and Theatre studies och en grupp ungdomar från Dramas Samburis M-3.

Från lokalt håll inbjöd Tiina Lantee (i estnisk dräkt) och undertecknad (i lettisk dräkt) för första gången alla villiga barn till kvarnhjulsbordet för att rita baltiska flaggor, tillverka gratulationskort med baltiska ornament och jobba med lera. Barnverksamheten blev lyckad och skall utökas nästa år.

Innan publiken gick hem hann de handla utsökta linnevaror vid Ingegerd Hjeltmans bord och kryddoftande tvålar vid Ieva Valaines bord.

Allt dokumenterades av Svensk-Lettiska föreningens vice ordförande Conny Mörke som var flitig med kameran.

Med glada, folkliga toner ännu ringande i öronen från Stockholmsesternas spelemän, under Olli Lepps ledning, ser vi fram emot nästa Baltikumdag söndagen den 18 september 2011.

Diana Krumins Engstedt

Misstag betr. Årsmötesbeslut

Styrelsen har i höst, i samband med infordrandet av 2010 års medlemsavgift, erbjudit familjemedlemskap för de som är intresserade av ett sådant.

Erbjudandet har skett av misstag då en feltolkning av vad aktuellt årsmötesbeslut gällde.

Efter förnyad genomgång av årsmötesprotokollet och enskildas, vid årsmötet närvarande styrelsemedlemmars anteckningar, konstaterar styrelsen att ett beslut om införande av familjemedlemskap de facto togs, men då detta inte låter sig göras utan stadgeändringar, uppdrog årsmötet till Erling Johansson, med bistånd av Lars Hjeltman, att till nästa årsmöte återkomma med förslag till erforderliga stadgeändringar inför förnyad prövning av ärendet.

De medlemmar som betalat för familjemedlemskap erbjuds via styrelsen nu enskilt medlemskap eller återbetalning av erlagd avgift.

Styrelsen beklagar den felaktiga handläggningen.

Martin Ancons

En dikt av Skujenieks

Knappen

Likt körsbärsträdet som i toppen vaktar
Sitt sista överblivna bär,
Vaktar jag i min nötta skjorta
Den enda knapp jag bär.

När inga souvenirer finns mer, inget hopp
Och bördan blir för svår,
Fingrar jag lite grann på min knapp
Isydd av dig ett avlägset igår.

Trots all tid och all hunger,
Trots mörker och vinterns dåd,
Har du sytt fast mig vid det håliga livet
Med kärlekens och evighetens tråd.

Natten har besekrat dagen. Jag stirrar
Mot det enda upplysta fönstret.
Det är inget fönster. Mitt liv brinner på bröstet
I knappen ditsydd av dig.

Den lettiske poeten Knuts Skujenieks bok Som ekens rot till vatten var Svensk-Lettiska föreningens julklappsbok förra året. Den som ännu inte hämtat sitt exemplar (att skicka boken blir tyvärr för dyrt) kan göra det på medlemmötet den 13 oktober.

Styrelsen

Lettiskt måleri, skulptur och textil på Konsthuset i Stockholm hösten 1927.

Detta är rubriken på min 80-poängsuppsats på Stockholms Universitet, Institutionen för baltiska språk, finska och tyska, våren 2010. Arbetet har tagit ganska lång tid att färdigställa då mycket efterforskningar i arkiv och tidningar såväl i Riga som i Stockholm visade sig vara nödvändiga.

Uppsatsen handlar om en stor utställning av lettisk konst som ägde rum i november 1927 på Konsthuset i Stockholm. Lettiska konstnärer med Vilhelms Purvitis i spetsen (han var både professor och rektor för Konstakademien och direktör för Konstmuseet) hade bjudits in till Stockholm av Svenska konstnärernas förening och dess ordförande konstnären Anshelm Schultzberg och Svensk-Lettiska föreningen. Den senare hade bildats två år tidigare och bestod till 1940. Föreningen bedrev en livlig verksamhet. De bjöd in Reiters kör till Stockholm, operasångaren Adolfs Kaktins och arkeologiprofessorn Francis Balodis. De ordnade bankett till presidenten Gustavs Zemgals ära vid dennes besök i Stockholm 1929. De bjöd in författaren Janis Rainis till litterär afton då Inga Tidblad och Uno Henning läste Rainis dikter osv.

Möjligen kom initiativet till utställningen från regeringshåll då dåvarande ecklesiastikministern Nils Johan Almkvist kom att ingå i den organiserande kommittén. Sverige önskade etablera kulturellt utbyte med den unga republiken Lettland. Landet blev självständigt 1918.

I början av uppsatsen finns en tillbakablick på konstens utveckling i Lettland. Först vid mitten av 1800-talet kan man tala om lettiska konstnärer nämligen Janis Roze, Karlis Huns och Julijs Feders. På 20-talet talade man om tre generationer lettiska konstnärer. Dessa tre tillhörde den första.

Till den andra generationen hörde Vilhelms Purvitis, Janis Rozentals, Janis Valters, Adams Alksnis och Richards Zarrins bara för att nämna några toppnamn. Alla dessa, i bägge generationerna, hade fått sin utbildning på Konstakademien i S:t Petersburg då en sådan högre skola i Riga grundades först 1919.

Den tredje generationen hade många fler konstnärer såsom Jazeps Grosvalds, Gederts Eliass, Jekabs Kazaks, Oto Skulme, Uga Skulme, Niklavs Strunke (pappa till den i Sverige bosatte Laris Strunke), Janis Tillbergs, Valdemars Tone, Sigismunds Vidbergs m fl, m fl.

På 20-talet hade de moderna konsttrenderna nått Riga och där uppstod, precis som i många andra länder, häftiga motsättningar mellan modernisterna och traditionalisterna.

För att återge tankar och reflektioner bland den tidens konstnärer citerar jag några samtidsskildringar som t ex av Anslavs Eglitis, Karlis Neilis och Zenta Maurina.

Vernissagen i Stockholm ägde rum den 9 november 1927. Lettlands envoyé i Sverige Karlis Zarins, Vilhelms Purvitis och Konrads Ubans representerade Lettland. På svensk sida toppades sällskapet av ingen mindre än prins Eugen, själv konstnär och generös mecenat.

I utställningen visades 150 verk av 45 konstnärer. En av de mest omskrivna målningarna blev Janis Rozentals "Efter gudstjänsten". Denna målning räknas till Lettlands nationalklenoder idag och hänger alltid framme på Konstmuseet i Riga.

Det skrevs tre förhandsreportage och 13 recensioner, alla hövliga men lite svala och reserverade. Inte så underligt kanske. Alla namnen var okända och konsten hade tillkommit i skolor som var föga kända i Sverige.

Men, varma vänskapsband mellan svenska och letter etablerades och ett år senare visade Sverige en lika omfattande svarsutställning i Riga.

I tidningen Arbetaren skrev signaturen Alban den 4 november 1927 följande (då hade han varit på besök i Riga):

"Lettland nu är som ett gammalt träd, som stått i skuggan men nu börjat blomstra då solen beretts möjlighet att ompola dess krona med värme och ljus. Av all den konst man nu ser i Riga förstår man att livegenskap och förtryck ej tillintetgjort folkets skaparkraft".

Diana Krumins Engstedt